

Vijfentwintig jaar ontdek deze parel op de

Situering: in de middenloop van de mooi meanderende Velpe

Het natuurgebied 'De Paddepoel' is deels gelegen op grondgebied van Bunsbeek (deelgemeente van Glabbeek) en deels op Vissenaken (Tienen). Het situeert zich in de middenloop van de Velpevallei, tussen de Daalgemse molen in Vissenaken en de Rotelmolen van Pamelen (nabij de Tiensesteenweg in Bunsbeek). De vallei is hier erg breed en vrij van bebouwing. We treffen er vooral graslanden aan en verspreide bosjes. Tot midden jaren 90 was het landschap hier vrij gesloten door de vele populierenrijen. De meeste hiervan zijn simultaan gekapt, zodat er sindsdien weer weidse uitzichten zijn.

De Velpe meandert nog sterk in dit deel van de Velpevallei. De oevers zijn er niet kunstmatig verstevigd en brokkelen geregeld af. De rivier kan er nog vrij zijn gang gaan, dit in tegenstelling tot bepaalde andere trajecten van de Velpe die zijn rechtgetrokken. Een paradijs voor de ijsvogel, wintertaling en weidebeekjuffer! Er is door de natuurbeweging een harde strijd gevoerd om de Velpevallei, en meer specifiek het hier beschreven deel, te beschermen. In de jaren 70 en 80 zijn er continu plannen geweest om de Velpe over haar volledige loop recht te trekken en de

oevers te stabiliseren. De hele vallei zou droog getrokken worden en elk perceel zou moeten kunnen omgezet worden naar akker. Het is dankzij de niet-aflatende inzet van de toenmalige regionale vereniging Natuur & Landschap, nu Natuurpunt Oost-Brabant, dat deze plannen uiteindelijk niet uitgevoerd zijn.

Ontdekking van een botanische schatkamer en aankoop ervan

Midden jaren 80 ontdekte Luc Vervoort tijdens een inventarisatie van de Velpevallei een botanisch zeer waardevol grasland. Het is dit graslandperceel van 1,8 ha dat in 1989 door onze vereniging kon aangekocht worden en dat de basis vormt van het natuurgebied de Paddepoel. Het betreft een laatste relict van een bijzonder type schraalgrasland dat in de 19de eeuw en begin 20ste eeuw – met name tot voor het grootschalig gebruik van kunstmest – wijd verspreid was in grote delen van Vlaanderen.

We vinden er een unieke combinatie van soorten als blauwe knoop, karwijselie, tormentil, kattendoorn, bleke zegge, wilde bertram en schermhavigskruid.

In het vroege voorjaar bloeien er honderden bosanemonen, wat een erg zeldzaam verschijnsel is in graslanden. Dit wijst op het feit dat het een zeer oud en onverstoorde grasland is.

Paddepoel: bosanemonen in open grasland wijzen op een zeer oude en ongestoorde situatie. Foto Luc Nagels

'Paddepoel'

grens van Hageland en Haspengouw

Jorg Lambrechts, co-conservator Paddepoel

Anno 2014 stellen we vast dat de genoemde zeldzame plantensoorten dankzij 25 jaar gericht beheer sterk zijn toegenomen. Van karwijselie staan er inmiddels duizenden exemplaren, één van de grootste Vlaamse populaties. En er verschenen zelfs nieuwe zeldzaamheden, zoals de geelgroene zegge in 2013, die blijkbaar al die tijd in de zaadbank aanwezig was en nu pas zijn kopje opstak. Een mooi voorbeeld van hoe door goed beheer de zeldzame soorten kunnen behouden en versterkt worden...

Dit eerste perceel herbergt voorts ook zeer fraaie glanshavergraslanden, met veel knoopkruid, reukgras, groot streepzaad en goudhaver, en een dotterbloemgrasland met veel veldrus, tweerijige zegge en ruw walstro. Hier verwachten we de brede orchis en we wachten geduldig tot deze zich vestigt.

Pas 10 jaar na de eerste aankoop, in 1999, is er een tweede graslandje (0,6 ha) aangekocht. Sinds 2000 werd door een actief aankoopbeleid een reeks nieuwe percelen verworven. In 2000 en 2001 is er flink aangekocht: 4 graslandpercelen (ca. 7,5 ha). In 2003 is er een perceel aangekocht ten noorden van de Velpe. Op deze nieuwe percelen voerden we meteen een botanisch herstelbeheer. Dit betekent dat we via maaibeheer en nabegrazing er naar streven een zo soortenrijk mogelijk grasland te ontwikkelen. We stelden na

twee jaar beheer vast dat het sterk de goede richting uitging en dat er al heel wat plantensoorten terug opdoken zoals knolsteenbreek, margriet, reuk- en kamgras, kruipend zenegroen en hazenzegge. Desondanks werden bepaalde van deze percelen niet erkend door de overheid. Een onbegrijpelijke beslissing. Ook de uitbreiding van de erkenning tweede fase laat op zich wachten terwijl het dossier reeds meer dan 5 jaar ingediend is. Dat betekent dat Natuurpunt volledig zelf moet opdraaien voor het beheer.

De ruilverkaveling zorgt (letterlijk en figuurlijk) voor een stroomversnelling

In het kader van de ruilverkaveling Vissenaken werden in 2008 – na een jarenlange, bijna dagelijkse inzet van Natuurpunt Velpe-Mene om meer natuur te realiseren in de ruilverkaveling – een aantal percelen toegewezen aan Natuurpunt en werd het natuurgebied uitgebreid tot 60 ha. We beslisten op dat moment om de natuurgebieden 'Middenloop Velpevallei - Paddenpoel' en 'Rozendaalbeekvallei' bij elkaar te voegen omdat ze een samenhangend geheel vormen. Samen zijn ze op dat moment ruim 80 ha groot.

Een ander belangrijk aspect van de ruilverkaveling is het natuurontwikkelingsproject 'de vernatting'. In het voorjaar van 2008 voerde de Vlaamse Landmaatschappij natuurontwikkelingswerken uit op de gronden van Natuurpunt. De Kleine Velpe werd over een afstand van honderden meters dichtgemaakt, zodat het water zijn weg kon

Kleine vuurvlinder en blauwe knoop. Foto Luc Nagels

Kattendoorn. Foto Luc Nagels

Vernatting van de Velpevallei. Foto Luc Nagels

zoeken door de graslanden van Natuurpunt en verderop weer in de Kleine Velpe uitkomt. Zo ontstond een zogenaamd 'doorstroommoeras'.

Deze geïntegreerde aanpak van waterbeheer heeft op vier vlakken een sterke meerwaarde gerealiseerd: hydrologisch, ecologisch, recreatief en economisch. We overlopen ze kort.

De vernatting zorgt ervoor dat - door het water langer op te houden in een uitgestrekt weilandgebied - de kans sterk verkleint dat woonwijken stroomafwaarts in Halen onder water lopen. Dit zagen we nog bij de zondvloed van 29 juli jongstleden. De zeer hoge waterstanden zorgden voor problemen in Glabbeek maar dankzij de enorme hoeveelheden water die tijdelijk geborgen werden in de natuurgebieden in de Velpevallei, werden echte catastrofes vermeden.

Op recreatief vlak is een wandelontsluiting met meerdere lussen gerealiseerd die vertrekken vanuit het landschapscentrum 'De Gors' in Vissenaken.

Op ecologisch vlak is er een paradijs voor watervogels, amfibieën, libellen en specifieke vegetaties gerealiseerd.

En tot slot zien we dat grote waterpartijen van de vernatting bij de buurtbewoners als zeer fraai worden ervaren, dat de huizen stijgen in waarde en dat bij elk huis dat verkocht wordt expliciet 'het unieke zicht' en 'de nabijheid van een prachtig natuurgebied' vermeld worden.

Het beheerteam verwacht je op 28 september 2014!

Via begeleide wandelingen of vrij wandelen kan je dan het gebied ontdekken.

Tip: de unieke graslanden zijn dan op hun mooist met bloeiende blauwe knoop.

Interview met Peter Collaerts, co-conservator

Peter, we kennen je als een zeer gedreven vogel- en natuurminnaar. Waar komt die passie vandaan?

Peter: Al van klein af aan werd ik door mijn vader mee de natuur ingenomen. Hij was jachtwachter en nam mij vanaf mijn eerste stappen mee de bossen van Zuurbemde in. Maar er sprak mij meer aan in de natuur dan alleen de jacht. Het waren vooral vogels die mij na een tijd gingen interesseren. Toen mijn broer Erwin samen met Jorg Lambrechts in Glabbeek de cursus "Natuur in zicht" gingen volgen, dat was in 1989, ging ik mee. We leerden daar Philippe Smets kennen die ons mee op sleeptouw nam. Een nieuwe verrekijker en de nieuwste vogelgids werden aangeschaft. Tijdens woensdagnamiddagen, weekends en vakantie gingen we steevast in de Zuurbemdesse bossen op zoek naar vogels. We leerden de geluiden kennen en we vonden steeds meer, toen in onze ogen, speciale vogels terug. Wielewaal, tortel, de laatste nachtegaal (in 1989), enz hebben we gezien. Ik zal nooit onze eerste zwarte ooievaar vergeten die we zagen overvliegen. We sprongen de fiets op in een poging hem verder terug in beeld te krijgen. Of de zeearend die over Kersbeekveld vloog, een ander favoriet gebied voor ons in die jaren. Die zag ik samen met Erwin en Jorg. Phillipe nam ons mee naar de bezinkingsputten van Tienen. Een oneindige reeks vogelsoorten kregen we te zien, ons lijstje groeide aan. En we leerden de mensen van de Vogelwerkgroep Oost-Brabant kennen. Ik stapte mee in het bestuur, schreef heel wat artikels en gidste wandelingen en uitstappen. En we gingen ook twitchen: gaan kijken naar zeldzame soorten. Onze actieradius breidde uit over gans België en Nederland. Ondertussen waren we ook met Erwin Hoebrechts begonnen met vogels ringen. En na enkele jaren ging ik zelf voor mijn ringvergunning. Die ligt nu

Het realiseren van een grote eenheid natuur en een natuurlijk waterregime

Ook na het afsluiten van de ruilverkaveling Vissenaken werkt Natuurpunt hier verder aan een grote eenheid natuur. Er konden nog tal van percelen verworven worden zodat De Paddepoel anno 2014 ongeveer 77 ha groot is en de Rozendaalbeekvallei 28 ha. Op 25 jaar tijd is hier een natuurgebied van meer dan 100 ha gerealiseerd!

En we hebben nog heel wat toekomstplannen. We willen verder werken om bepaalde ontbrekende puzzelstukken te realiseren zodat we het gebied efficiënt kunnen inrichten en beheren. Zo willen we door gericht graslandbeheer onder meer een duurzame populatie van de wulp verkrijgen, zodat de komende generaties elk jaar in maart kunnen genieten van de prachtige jodelende roep die de lente aankondigt.

Aanplant van struwelen moet de huidige populaties geelgors en roodborsttapuit versterken en in de toekomst kansen bieden voor grauwe klauwier. Aanleg van een reeks poelen maakt het gebied nog meer aantrekkelijk voor amfibieën en libellen.

Samenvattend kunnen we stellen dat we hier blijven gaan voor een grote eenheid natuur met als 'blauwe draad' een nog fraai meanderende Velpe en een levende vallei die op een natuurlijke manier water kan bergen.

Paddepoel

al heel wat jaren in de kast. Vogels kijken boeit me meer dan het ringen. Ook vogels kijken in het buitenland. Door een oproep in 'Oriolus', het tijdschrift van de Wielewaal over vogels in die tijd, voor reisgezellen naar Scandinavië, zetten Erwin en ik in 1995 onze eerste schuchtere stappen in het kijken naar vogels 'in verre landen'. Sindsdien trekken we er jaarlijks op uit en met meer dan 5000 soorten hebben we al de helft van de soorten ter wereld kunnen waarnemen.

Jouw interesse bleef toch niet beperkt tot vogels kijken?

Peter: Inderdaad, ook vlinders en libellen, en de laatste jaren nachtvlinders, zijn groepen die ik graag observeer. En het werd me al snel duidelijk dat zonder natuurgebieden en natuurbescherming er van al dat observeren niet lang meer te genieten zou zijn. Ik ging me dan ook meer engageren binnen de reservatenwerkgroep. In Tienen kregen we het Tiens Broek in beheer, waar ik conservator van werd. En in Glabbeek, aan de Velpe in Zuurbemde, werden enkele weilanden in beheer genomen, de Velpebeemden. Ook hier werd ik conservator van. Het was hier dat mijn interesse in natuur ooit begon. En nu met de recente grote aankoop van ANB in dit gedeelte van de Velpevallei hoop ik dat de natuur er enkel op vooruit zal gaan. Het nabijgelegen wachtbekken van Kersbeek-Miskom kan hier zeker als schitterend voorbeeld dienen. En vooral na de ruilverkaveling Vissenaken, waar na een harde en lange strijd de Paddepoel een flinke boost kreeg, ben ik ook veel in dit gebied te vinden. Met zijn wulpen, roodborsttapuiten, geelgorzen en steltlopers en eenden op doortrek is dit een van de gebieden geworden waar ik het meest kom. Dat mijn partner en ik er recent een huis kochten waarvan de tuin grenst aan het gebied, is er ook

Foto Paul Matthys

niet vreemd aan dat de Paddepoel onze lievelingsplaats is. Maar ook vele andere Natuurpuntgebieden zoals het Rosdel, De Zeyp, het Spikdoornveld, enz. zijn schitterende plaatsen waar altijd iets te ontdekken valt.

Kortom, zowat al mijn vrije tijd gaat naar vogels kijken, me inzetten voor Natuurpunt en de Natuurgebieden, vlinders, motten en libellen zoeken zowat overal in het land.

Viering 25 jaar Paddepoel en 25 jaar Vogelwerkgroep Oost-Brabant Programma zondag 28 september:

- **7u00 en 7u30:** Vroege-vogelwandeling
- **9u30-10u00:** Opening educatief Natuur.pd
- **10u30 - 12u30:**
 - **Symposium** over historiek en ontwikkeling van de Paddepoel. De strijd tegen de rechtekking van de Velpe, het ontstaan van De Paddepoel, de Paddepoel als hefboom voor natuurontwikkeling in de ruilverkaveling Vissenaken en zijn groei tot een schitterend natuurgebied. Tevens een blik over 25 jaar Vogelwerkgroep Oost-Brabant. Aandacht ook voor studieprojecten en hun relatie met het beheer.
 - **Pieter Abts:** strijd tegen de rechtekking van de Velpe en impact ruilverkaveling
 - **Jorg Lambrechts:** evolutie fauna en flora in De Paddepoel
 - **Marcel Jonckers:** 25 jaar Vogelwerkgroep Oost-Brabant
- **12u30:** Receptie
- **14u00:** Begeleide wandeling door Jorg Lambrechts: nadruk op beheer en resultaten flora oude Paddepoel
- **Doorlopend de hele dag tot 17u00:**
 - **Vrije wandelingen** naar de Paddepoel op bewegwijzerd circuit met landschapsposten
 - **Natuurinfomarkt** met standjes:
Grauwe gorzen/akkervogels, Kerkuilwerkgroep, Steenuilwerkgroep, Gierzwaluwwerkgroep, Vogelwerkgroep Oost-Brabant, Nestkasten allerhande, Natuurpunt Studie met info rond projecten, resultaten en www.waarnemingen.be, Regionaal Landschap Zuid-Hageland, Vogelbescherming Vlaanderen, Vogelopvangcentrum Heusden-Zolder, Boekenstand en ledenwerving Natuurpunt

Afspraak: Parochiecentrum, Bunsbeekdorp, Bunsbeek (Glabbeek)

Deelnameprijs: € 1 voor leden Natuurpunt of € 3 voor niet-leden

Info: Peter Collaerts, 0477 37 04 50, peter.collaerts@scarlet.be - Marcel Jonckers, 0497 44 72 33, marcel.jonckers2@telenet.be

Voor meer info over de Vogelwerkgroep: zie het interview met voorzitter Marcel Jonckers, p. 8 van dit tijdschrift